Otázka: Ústava

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Jan434

Ústavní právo, Ústava ČR, Listina základních práv a svobod

ÚSTAVA

- právní akt nejvyšší právní síly, upravující principy určitého státu, organizaci veřejné moci, územní samosprávu a základní práva a svobodu občanů
- nejvyšší zákon v každém státě
- má nejvyšší právní sílu → zákony nesmí být v rozporu s ústavou
- dodává suverenitu státu
- **a1) psaná:** dokument, který má speciální uzákonění (většina států např. ČR, USA)
- **b1) nepsaná:** vychází ze zvyků a tradic (př. u různých kmenů, které fungují jako stát, vyvinula se takto i ústava VB)
- **a2) flexibilní** (pružná): může se pomocí prostého zákona změnit či doplnit
- **b2) rigidní** (tuhá, neměnná): změna vyžaduje ústavní zákon, tj. souhlas ústavní většiny členů parlamentu, příp. referendum

Demokratická ústava:

- princip oddělení mocí na zákonodárnou, výkonnou a soudní
- jednotlivé složky státní moci se navzájem vyvažují, omezují a hlídají

ÚSTAVA ČR

- součástí Ústavního pořádku společně s Listinou základních lidských práv a svobod
- přijata Českou národní radou: 16. prosince 1992
- účinnost: 1. ledna 1993
- obsahuje preambuli (úvodní prohlášení)
- složena z 8 hlav, které tvoří 113 článků

Historie ústavy:

- a) 1848 -1918: Habsburská monarchie: 1. Ústava, která stanovuje, že císař je nejvyšší orgán
- b) 1918 – 1920: Československá prozatímní ústava byla schválena ihned po vzniku ČSR (tři nejvyšší orgány: Národní shromáždění, prezident republiky a vláda)
- c) 1920: Ústava samostatného ČSR
- d) 1948- 1960: Ústava lidově-demokratická- rozdělení na národ český a slovenský
- e) 1960- 1989: Ústava ČSSR
- f) v r. 1968: přidán zákon o federaci (slovenská rada a vláda a česká rada a vláda rozhodovaly o národních záležitostech samostatně)
- g) 1989: Menší úpravy v prospěch komunismu (obcházení Lidských práv a svobod)
- h) od r. 1993: v rámci samostatné ČR

Preambule

- vyjádření věrnosti občanů k tradicím a odhodlanost chránit, budovat a rozvíjet ČR
- ochrana lidské důstojnosti, svobod a rovnoprávnosti, úcta k lidským právům

Hlava první

- ČR je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana

- lid je zdrojem veškeré právní moci, vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní
- mají se dodržovat zákony a Listina základních práv a svobod
- základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci
- lid má právo volit
- politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů
- stát dbá o šetrné využívaní přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství
- každý občan může činit to, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá
- určuje státní symboly (velký a malý státní znak, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní barvy, státní pečeť, státní hymna)
    - velký státní znak
        - tvořen čtvrceným štítem
        - v prvním poli a čtvrtém poli: na červeném podkladu je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou pro Čechy (největší území)
        - v druhém poli: na modrém podkladu je orlice stříbrno-červeně šachovaná se zlatou korunou pro Moravu
        - ve třetím poli: na zlatém poli je černá orlice s bílým půlměsícem zakončeným jetelovými trojlístky a uprostřed s křížkem pro Slezsko
    - malý státní znak
        - na červeném podkladu je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou
    - státní barvy: bílá, červená, modrá (v uvedeném pořadí)
    - státní vlajka
        - skládá se z horního bílého pruhu a dolního pruhu červeného, mezi něž je vsunut žerďový
        - modrý klín do poloviny délky vlajky
        - poměr šířky vlajky k její délce je 2:3
    - vlajka prezidenta republiky
        - bílá s okrajem skládajícím se z plaménků střídavě bílých, červených a modrých
        - uprostřed bílého pole je velký státní znak
        - pod znakem je bílý (stříbrný) nápis ,,Pravda vítězí“ na červené stuze podložené žlutými (zlatými) lipovými ratolestmi

Hlava druhá

Parlament ČR je dvoukomorový:

1) Poslanecká sněmovna (200 členů)

- voleni na 4 roky, musí být starší 21 let a s právem volit
- voleni tajně, přímými volbami podle zásad poměrného zastoupení
- v čele stojí předseda, který je volen sněmovnou, může být také odvolán
- předseda → svolává, zahajuje, řídí a ukončuje schůze
- poslanecká imunita: lze ho odsoudit, jen když je přistižen přímo při činu
- nesmí být zároveň prezidentem
- rozpustitelná prezidentem republiky za určitých podmínek daných zákonem
- navrhuje zákony

2) Senát (81 senátorů)

- voleni na 6 let, musí jim být více než 40 let
- voleni tajně na dobu šesti let, každé dva roky se volí třetina
- mohou podat žalobu na prezidenta za vlastizradu
- pokud dojde k rozpuštění sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu
- právo volit má občan České republiky, který dosáhl 18 let
- mandát poslance nebo senátora zaniká: odepřením slibu, nebo složením slibu s výhradou, uplynutím volebního období, vzdáním se mandátu, ztrátou volitelnosti (u poslanců rozpuštěním Poslanecké sněmovny)
- imunita poslanců a senátorů: nesmí být trestně stíhán, pokud ho jejich orgán nezbaví imunity (pokud je přistižen přímo při činu, rozhodne o tom nejbližší zasedání)
- interpelace: právo poslanců a senátorů vznášet dotazy na členy vlády, které se týkají oblasti jejich působnosti, oni mají povinnost do 30 dnů odpovědět
- nikdo nemůže být současně členem obou komor parlamentu

Hlava třetí

- složení: vláda, prezident, státní zastupitelství

1) prezident

- přímá volba, volená osoba musí být bezúhonná, Čech starší 40 let
- volen na 5 let, může být zvolen pouze 2x za sebou, po zvolení skládá slib
- má imunitu (žalován pouze za vlastizradu)
- povinnosti: jmenuje předsedy vlády a soudce, zastupuje stát, podepisuje listiny
- práva: je vrchním velitelem ozbrojených sil, přijímá demisi vlády, svolává zasedání poslanecké sněmovny, může ji rozpustit, právo milosti (zastavit soudní stíhání, trest), právo amnestie (pouze za trestný čin i pro více lidí), uděluje Řád bílého lva, Řád T. G. Masaryka, uděluje medaile, jmenuje soudce (potřebuje souhlas senátu)
- pokud ještě není zvolen nový prezident a předchozímu už skončila doba vlády, zastupuje ho předseda vlády

Volba prezidenta:

- Od roku 2013 přímá volba prezidenta
- zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů
- nezíská-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů, koná se do čtrnácti dnů druhé kolo volby
- do druhého kola postupují dva kandidáti, kteří získali nejvyšší počet hlasů
- zvolen je ten kandidát, který získal ve druhém kole nadpoloviční většinu hlasů

2) vláda

- vrcholný orgán výkonné moci
- předseda vlády (premiér, ministerský předseda)
- místopředsedové, ministři
- pokud nezíská důvěru Poslanecké sněmovny je rozpuštěna a prezident jmenuje vládu novou
- volí jí prezident a on také přijímá demise

Hlava čtvrtá

1) Ústavní soud

- 15 soudců, voleni prezidentem (se souhlasem senátu)
- právnické vzdělání a praxi 10 let, starší 40 let, bezúhonný člověk, který by mohl být volen do Senátu, složit slib do rukou prezidenta
- Rozhoduje o státních věcech (zrušení zákona, právních předpisů, o ztrátě volitelnosti, o žalobě prezidenta), o pochybnosti ve volbách poslanců či senátorů. O tom, zda rozpuštění, nebo rozhodnutí politické strany byla v souladu s ústavními nebo jinými zákony, zda zákon může stanovit, že místo Ústavního soudu rozhoduje Nejvyšší správní soud (v Brně)

2) Soudy

- chrání právo, řeší trestné činy
- soustava soudů: Nejvyšší soud (Brno), Vrchní soud (Praha, Olomouc), Krajský soud (krajská města), Okresní soud, obvodní soudy

Hlava pátá

Nejvyšší kontrolní soud (NKÚ)

- kontrola hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu
- v čele stojí prezident a viceprezident NKÚ
- volen prezidentem

Hlava šestá

Česká národní banka (ČNB)

- pečuje o měnu a její stabilitu

- vydává peníze
- V čele guvernér

Hlava sedmá

územní samospráva

- obec je základní samosprávní jednotka
- vyššími územními samosprávnými celky jsou kraje
- obec je součást kraje
- obec je zastupována svým zastupitelstvem, má vlastní majetek, hospodaří s ním podle vlastního rozpočtu
- Členové voleni v komunálních volbách
- o názvu vyššího samosprávního celku rozhoduje jeho zastupitelstvo
- působnost zastupitelstev může být stanovena jen zákonem
- Mohou vydávat vyhlášky

Hlava osmá

- přechodná a závěrečná ustanovení
- uvádí přechodná ustanovení (ČSFR -> ČR)

LISTINA LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD

- součást ústavního pořádku České republiky

Obecná ustanovení

- lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech
- základní práva a svobody jsou nezadatelné, nepromlčitelné a nezrušitelné
- každý může činit, co není zákonem zakázáno a nesmí být nucen činit co zákon neukládá

- základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, víry ...
- meze mohou být upraveny pouze zákonem
- nikomu nesmí být způsobena újma na právech

Základní lidská práva a svobody

- právní způsobilost, právo na život, osobní svoboda, právo na zachování lidské důstojnosti, svoboda myšlení, ochrana listovného tajemství, svoboda projevu náboženství a víry
- politická práva: svoboda projevu, petiční právo, shromažďovací právo, právo podílet se na veřejné správě, právo na odpor

Právo národnostních a etnických menšin

- příslušnost k národnosti či etnické menšině nesmí být nikomu na újmu, občanům tvořících menšiny se zaručuje všestranný rozvoj

Hospodářská, sociální a kulturní práva

- svobodná volba povolání, právo na práci, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na ochranu zdraví, právo na vzdělání, právo na přístup ke kulturnímu bohatství, ochrana rodičovství

Právo na soudní a jinou právní ochranu

- právo na zákonného zástupce, není trestného činu mimo zákon, není trestu mimo zákon, presumpce neviny